

PROJEKTA INTERREG III ZA OBMOČJE ALP - :NAB IN NMF :NAB and NMF Projects of the INTERREG III Alpine Region Programme

Aleš Horvat *, Vlado Maričič **, Jože Papež *** UDK 614.8(234.3)

Povzetek Abstract

Alpske dežele imajo številne skupne probleme zaradi zelo omejenega urbaniziranega prostora, ki je močno izpostavljen delovanju naravnih sil. Učinkovito varstvo pred naravnimi nesrečami v alpskem prostoru je mogoče doseči samo s skrbno načrtovanimi in predvsem mednarodno usklajenimi preventivnimi ukrepi, zato je Evropska unija v sklopu programa INTERREG III za območje Alp dala pobudo za več projektov, s katerimi želi s čezmejnimi pretokom izkušenj in znanja s področja varstva pred naravnimi nesrečami izdelati skupne strategije na različnih področjih gospodarjenja s prostorom ter s tem prispevati k trajnostnemu razvoju gorskih območij.

Alpine countries have many problems in common because of the very scarce living space, which is very exposed to natural hazards. Effective protection against natural hazards can only be provided with internationally coordinated prevention measures and the EU has therefore accredited several projects within the framework of the INTERREG III Alpine Region Programme. The aim of the cross-border cooperation within the NAB and NMF projects, presented in this article, is for experts from different countries to exchange experience and knowledge in the field of disaster prevention and produce a common strategy in various fields of spatial management, thus contributing to the sustainable development of mountain regions.

Uvod

Alpske dežele se srečujejo s številnimi skupnimi problemi in izzivi. V primerjavi z drugimi urbaniziranimi območji je na alpskem območju prostor, primeren za poselitev in opravljanje gospodarske dejavnosti, zelo omejen in še ta skopo odmerjeni življenjski prostor je močno izpostavljen delovanju naravnih sil. Ogroženost alpskega sveta zaradi naravnih nesreč je bistveno večja kot ogroženost drugih območij, pri čemer se je obseg naravnih nesreč v zadnjih letih še močno povečal, klimatologi pa napovedujejo še bolj ekstremne vremenske razmere.

Zaradi tega je Evropska unija v sklopu programa INTERREG III za območje Alp začela več projektov, s katerimi želi prebivalcem zagotoviti varno in kakovostno življenje ter hkrati ohraniti njihovo naravno in kulturno dediščino.

S projekti INTERREG III za območje Alp je EU vzpostavila čezmejni pretok izkušenj in znanja s področja varstva pred

naravnimi nesrečami. Z izmenjavo izkušenj strokovnjakov iz različnih dežel, ki se srečujejo s podobnimi vprašanji, a so zaradi različnih zgodovinskih izkušenj zanje razvili različne rešitve, bo gotovo mogoče najti še učinkovitejše načine za varovanje dragocenega urbanega prostora na alpskem območju. Poleg tega bosta izmenjava informacij in izpopolnjevanje delovnih postopkov na podlagi izmenjave praktičnih izkušenj tudi dolgoročna podlaga za doseganje bolj uravnoteženega prostorskega razvoja ter lažje spremljanje in primerjavo razvoja na medregionalni ravni.

Čezmejno sodelovanje bo v naslednjih letih postalo še pomembnejše, saj bodo dejavnosti, ki jih zahtevajo nove mednarodne obveznosti (ocena stanja varovalnih gozdov kot del Alpske konvencije, izvajanje uredbe Evropske unije o razvoju podeželja), zahtevale širše ter usklajeno delovanje vseh udeleženih držav.

Posebno težo projektom INTERREG III za območje Alp dajejo organizacije, ki sodelujejo kot partnerji projektov. Na strani vseh sodelujočih dežel so to institucije, ki so v posameznih deželah dejansko odgovorne za področja, ki so predmet posameznih projektov. Pri tem je seveda treba dodati, da projekti INTERREG III za območje Alp niso izziv le za sodelujoče partnerje, saj sta zagotavljanje varnosti pred naravnimi nesrečami in trajnostni razvoj

* Dr., Podjetje za urejanje hudournikov, d. d., Hajdrihova 28, Ljubljana, ales.horvat@puh.si

** Podjetje za urejanje hudournikov, d. d., Hajdrihova 28, Ljubljana

*** Podjetje za urejanje hudournikov, d. d., Hajdrihova 28, Ljubljana

alpskih območjih dve ključni nalogi pristojnih javnih uprav z vsemi njihovimi ustanovami.

Projekti INTERREG III za območje Alp so za Slovenijo pomembni, saj pri nas erozija ogroža nad 30 % celotnega ozemlja, naravne nesreče pa vsako leto odnesejo več kot 4 % bruto družbenega proizvoda. Velik del te škode gre prav na račun hudournikov, poplav in zemeljskih plazov.

Projekti INTERREG III za območje Alp bodo imeli za Slovenijo še dodaten pomen. V Sloveniji smo namreč v zadnjih letih prav na področju varnosti pred naravnimi nesrečami uvedli nekatere spremembe, ki nimajo prav nobene podlage v sicer bogati 120-letni tradiciji izvajanja tovrstnih ukrepov na Slovenskem in so tudi v nasprotju z obstoječo prakso na alpskih območjih nasploh. Evropski projekti, ki bodo dali skupne strategije in priporočila za konkretne ukrepe na posameznih področjih zagotavljanja varnosti pred naravnimi nesrečami, nas bodo morda spodbudili k odgovornejšemu ravnanju.

Posebej je treba omeniti še ekološko razsežnost, ki je skupna vsem projektom INTERREG III za območje Alp, saj vsi poudarjajo pomen naravnih načinov zaščite. Ljudje, ki živijo na tem območju, se morda bolj kod drugje zavedajo svoje povezanosti z okoljem, saj jim ta pogosto pokaže svojo manj prijazno plat.

V prejšnji številki Ujme smo predstavili projekt DIS-ALP (Disaster Information System of Alpine Regions), ki bo omogočil primerljivost podatkov o naravnih nesrečah na mednarodni in multidisciplinarni podlagi in s tem lažji dostop do informacij in njihovo praktično vključevanje v proces sprejemanja odločitev na področju prostorskega načrtovanja ter zaščite in reševanja. Tokrat predstavljamo projekta :NAB in NMF.

Program INTERREG III B za območje Alp :NAB (Naturpotentiale Alpiner Berggebite)

“Analiza potencialov naravnega alpskega gorskega sveta zaradi nadaljnjega razvoja in izpopolnjevanja preventivnih dejavnosti na področju zagotavljanja varnosti in zmanjševanja ogroženosti pred naravnimi nesrečami na območju Alp”

Kratek opis projekta

Projekt se ukvarja s skupno zasnovo gospodarjenja s prostorom na območju Alp. Na podlagi analize potencialov naravnega alpskega gorskega sveta želi razviti in izpopolniti preventivne dejavnosti pri zagotavljanju varnosti in zmanjševanju ogroženosti pred naravnimi

nesrečami ter uskladiti preventivne ukrepe s čezmejnimi vplivom.

Učinkovito varstvo pred naravnimi nesrečami v alpskem prostoru je mogoče doseči samo s predhodno skrbno načrtovanimi in predvsem mednarodno usklajenimi preventivnimi ukrepi. Težnja je oblikovati sistem za zgodnje zaznavanje ogroženosti pred hudourniški izbruhi, poplavami, zemeljskimi plazovi, padajočim kamenjem, snežnimi plazovi in učinkovito zaščito pred temi naravnimi nevarnostmi.

Partnerji v projektu skupno iščejo optimalne in okolju prijazne preventivne varovalne ukrepe in načine za doseg optimalnega izkoristka obstoječega potenciala naravnega prostora, ki ga ima ta za zmanjševanje ogroženosti pred naravnimi nevarnostmi. V zvezi s tem se med drugim za ogrožene predele na hudourniških območjih pripravlja sistem za določanje rastlinske vrstne strukture, ki bi vodila k optimizaciji vodozadrževalne in protierozijske funkcije gozdov.

V ospredju obravnave je protierozijska funkcija gozda, predvsem analiza možnosti ohranjanja in izboljšanja njihovega varovalnega delovanja. Eden od rezultatov projekta bo predlog mednarodno usklajene strategije gospodarjenja z varovalnimi gozdovi, ki bo prednostno usmerjena v zmanjševanje ogroženosti pred visokimi vodami in hudourniki.

V okviru projekta se izdeluje tudi internetno podprt informacijski sistem za podporo odločanju in delu na področju naravnih nevarnosti in gospodarjenju z varovalnimi gozdovi.

Projekt bo s študijo konkretnih primerov pripravil tudi strokovno podlago za uveljavitev evropske direktive o vodah (WRR) za hudourniška območja v celotnem alpskem prostoru.

Projekt se je začel v letu 2003 in bo trajal do konca leta 2006. Njegovi skupni stroški znašajo 1,45 milijona evrov; od tega jih polovico krije Evropski regionalni razvojni sklad.

Namen in cilji projekta

Temeljni namen je zagotavljanje varstva prebivalstva in infrastrukture pred naravnimi nesrečami.

Cilji projekta bodo doseženi z izmenjavo informacij in metod ter s pripravo in izvedbo skupnih ukrepov.

Cilji:

- razvoj varstva pred naravnimi nesrečami v smislu trajnega zmanjševanja ogroženosti pred naravnimi nesrečami;
- pospeševanje mednarodnega sodelovanja pri zmanjševanju ogroženosti pred naravnimi nesrečami v

- alpskem prostoru;
- določitev smernic za gospodarjenje z alpskimi gorskimi varovalnimi gozdovi;
- optimizacija metod analiziranja stanja in načrtovanja ukrepov na hudourniških območjih in določitev mednarodnih standardov na tem področju;
- izdelava internetno podprtega informacijskega sistema za izmenjavo znanja ter podporo pri odločanju in delu na področju naravnih nevarnosti ter gospodarjenju z varovalnimi gozdovi.

Predvideni izsledki projekta

Predlog mednarodno usklajene strategije gospodarjenja z varovalnimi gozdovi, ki bo prednostno usmerjena v zmanjševanje ogroženosti pred visokimi vodami in hudourniki. Praktični pripomočki in navodila za uspešnejše izvajanje aktivnosti zaradi prepoznavanja in usmerjenega izkoriščanja obstoječih naravnih potencialov gozdnih sestojev na goratih območjih Alp.

Prispevek projekta k vzdržnemu prostorskemu razvoju v Sloveniji

Osnovna izhodišča, ki opredeljujejo potrebo po vzpostavitvi učinkovitega izvajanja varstvenih in varovalnih ukrepov za zaščito pred naravnimi nesrečami, izhajajo zlasti iz zakona o naravnih in drugih nesrečah. Spremljanje in določitev erozijske ogroženosti in zlasti s tem posledična izvedba ustreznih preventivnih ukrepov spadajo v sklop ustvarjanja kakovostnega in varnega bivalnega in delovnega okolja, ki bo enakovredno drugim območjem Evrope. Usmeritve, ki bodo izhajale iz naloge, bodo usklajene z nacionalnimi razvojnimi cilji varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Naloga bo upoštevala doktrino zaščite, reševanja in pomoči ter usmeritve iz nacionalnega programa varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Partnerji pri projektu

Sestava projektne skupine zagotavlja pokrivanje velikega območja Alp kot tudi oblikovanje projektnih rešitev s pomočjo celovite večdisciplinarne analize problematike.

Vodilna partnerja

- Amt der Tiroler Landesregierung – Landesforstdirektion (ATLR-LFD),
- Land of Tyrol, Office of the Tyrolean Regional Government – Regional Forestry Commission.

Drugi projektni partnerji

Avstrija

- Amt der Tiroler Landesregierung- Landesforstdirektion Tirol,
- Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft,
- Forsttechnischer Dienst für Wildbach- und Lawinerverbauung- Geologische Stelle,

Italija

- Autonome Provinz Bozen - Südtirol,
- Direzione Generale Territorio e Urbanistica, Regione Lombardia,

Nemčija

- Bayerisches Landesamt für Wasserwirtschaft,
- Landesanstalt für Wald- und Forstwirtschaft,

Slovenija

- Podjetje za urejanje hudournikov, d. d., Ljubljana,

Švica

- Fachstelle für Gebirgswaldpflegegruppe (GWP).

Celotna vrednost projekta

1.450.000 evrov

Program INTERREG III C za območje Alp NMF (Network Mountain Forest)

Gozdovi imajo za prebivalce alpskih področjih zelo vsestranski pomen, saj bistveno vplivajo na varnost in kakovost njihovega življenja. Projekt NMF želi z izboljšanjem njihovega stanja okrepiti njihovo funkcijo varovanja pred naravnimi nesrečami ter povečati njihovo vlogo pri trajnostnem razvoju gorskih območij.

Projekt NMF vzpostavlja čezmejno sodelovanje strokovnjakov pri gospodarjenju z gorskimi gozdovi, s čimer bo prvič dosežena primerljivost med nacionalnimi oziroma regionalnimi ukrepi. S tem bodo ustvarjene razmere za ovrednotenje uredbe Evropske skupnosti o razvoju podeželja, na podlagi enotnih in primerljivih postopkov pa bo prvič mogoče oceniti stanje varovalnih gozdov v skladu z določbami protokola o gorskem gozdu.

S prvo tovrstno primerjavo podatkov in metodologije bo ustvarjen temelj za izdelavo skupne strategije gospodarjenja z gorskimi in varovalnimi gozdovi na območju Alp, kar je tudi ključni cilj projekta. Strategija bo omogočila čezmejno usklajevanje posameznih nacionalnih gozdarskih politik in orodij, da bi se trajno izboljš-

šalo stanje gorskih in varovalnih gozdov ter zagotovila njihova večfunkcionalnost in izboljšala njihova varovalna vloga.

Strategija bo predvsem namenjena alpskemu delu EU, vendar bo pripravljena tako, da bodo izsledki projekta prenosljivi tudi na druga podobna gorata območja v Evropi – Balkan, Karpati, Tatre itd.

Za vsa ključna področja, kot so razvijanje modelov za oceno učinkovitosti varovalne funkcije gozdov, usklajevanje obstoječih protokolov, poenotenje metod za ocenitev sredstev, potrebnih za nadomestilo zaradi omejitev pri gospodarjenju z gozdovi, bodo opredeljeni posebni cilji.

Poleg skupnega strateškega pristopa bo projekt opredelil tudi priporočila glede praktične uporabe orodij nastajajoče skupne evropske gozdarske politike.

Kot posebno vrednost projekta je treba omeniti uvedbo enotnega izrazoslovja. Za predvideno čezmejno strateško sodelovanje je uskladitev terminologije nujno potrebna, saj vidimo, kakšne težave so že v majhni Sloveniji, ko se znotraj različnih strokovnih krogov za posamezne pojme uporabljajo različni izrazi.

Namen in cilji projekta

Temeljni namen projekta je izdelava skupne strategije gospodarjenja z gorskimi gozdovi na območju Alp ter opredelitev konkretnih ukrepov za ohranitev oziroma izboljšanje stanja gozdov s posebnim poudarkom na njihovi varovalni funkciji.

Cilji projekta bodo doseženi s čezmejno izmenjavo informacij in metod s pomočjo parcialnih ciljev:

- razjasnitev in uskladitev različnih pojmov, opredelitev in orodij,
- izmenjava informacij o gorskem gozdu (stanje in razvoj – še posebej glede varovalne vloge gorskih gozdov),
- primerjava uporabljenih metod (inventure, zbiranje podatkov, presoje rezultatov ...),
- predstavitev stanja gorskih gozdov ter razlaga in ocena primerljivosti z inventurami višjega reda Evropske unije,
- predstavitev učinkov gorskega gozda, še posebej glede zaščite pred naravnimi nesrečami,
- prikaz potenciala skrbnega, sonaravnega in trajnostnega gospodarjenja z gorskimi gozdovi,
- cena potrebnih sredstev za izvedbo gozdarske politike in orodij za gospodarjenje z gorskimi gozdovi glede na nacionalne in mednarodne standarde – ob upoštevanju stališča Evropske unije.

Predvideni izsledki projekta

Dostopni bodo enotni in primerljivi postopki za oceno stanja varovalnih gozdov v skladu z določbami protokola o gorskem gozdu. Širši javnosti bodo ponujeni primeri dobre prakse različnih modelov in pristopov za sofinanciranje vlaganj v gorske in varovalne gozdove kot podlaga za trajnostni razvoj gorskih območij.

Projekt predvideva razvoj enotnega ravnanja pri gospodarjenju z gorskimi in varovalnimi gozdovi, ki bistveno vplivajo na prostor celotnih Alp. Izsledki projekta bodo prenosljivi tudi na podobna gorata območja v Evropi (Balkan, Karpati, Tatre in drugi). Projekt predvideva tudi usklajevanje posameznih nacionalnih gozdarskih politik in orodij. Glavni cilj je trajno izboljšanje stanja gorskih in varovalnih gozdov, zagotavljanje njihove večfunkcionalnosti ter izboljšanje njihove varovalne vloge – še posebej pri naravnih ujmah. Pri praktični uporabi izsledkov projekta pričakujemo pozitiven vpliv na regionalni razvoj goratih območij, povečanje dodane vrednosti na podeželju in izboljšanje ekoloških ter socioekonomskih kazalcev. Za ta območja že obstajajo številni programi izplačevanja spodbud, ki zahtevajo vsebinske in funkcionalne izboljšave ter usklajeno delovanje na mednarodni ravni.

S prvo tovrstno primerjavo podatkov in metodologije bo ustvarjen temelj za izdelavo skupne strategije z operativnim programom, ki bo omogočila boljše, racionalnejše ter namensko vlaganje denarnih sredstev v gorske gozdove.

Dolgoročni učinki:

- primerljivost med nacionalnimi oziroma regionalnimi ukrepi,
- predvidena skupna strategija in operativni načrt prvič odpirajo možnost smiselnega čezmejnega monitoringa gorskih gozdov,
- ustvarjene bodo razmere za dokončno ovrednotenje uredbe ES o razvoju podeželja,
- dostopni bodo enotni in primerljivi postopki za oceno stanja varovalnih gozdov v skladu z določbami protokola o gorskem gozdu,
- širši javnosti bodo ponujeni primeri dobre prakse različnih modelov in pristopov za sofinanciranje vlaganj v gorske in varovalne gozdove kot podlaga za trajnostni razvoj gorskih območij.

Kot dodano vrednost predvidevamo tudi skupni strateški pristop ter priporočila glede praktične uporabe orodij nastajajoče skupne evropske gozdarske politike.

Delovni paketi

C 1: Upravljanje projekta in usklajevanje

C 2: Definicije in metode, stanje gorskega gozda

C 3: Trenutna gozdarska politika na področju gorskih in varovalnih gozdov ter ukrepi

C 4: Mednacionalne strategije in perspektive
C 5: Objava rezultatov in delo z javnostmi

stroškov, partnerji iz starih članic EU pa do 50-odstotnega povračila stroškov.

Partnerji pri projektu – vodilni partner

- Bundesministerium für Land und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft, Forstsektion (A)

Drugi projektni partnerji

- Amt der Tiroler Landesregierung, Landesforstdirektion (A),
- Amt der Kärntner Landesregierung, Landesforstdirektion (A),
- Amt der Salzburger Landesregierung, Landesforstdirektion (A),
- Bayrisches Staatsministerium für Landesentwicklung und Umweltfragen (D),
- BUWAL, Schweiz (Eidg. Forstdirektion) (CH),
- Magistratsabteilung 49, Landesforstdirektion Wien (A),
- Podjetje za urejanje hudournikov, d. d. (SI),
- Südtiroler Forstdienst (I),
- Zavod za gozdove Slovenije (SI).

Vrednost projekta in financiranje

Vrednost projekta NMF je 840.000 evrov. Partnerji iz Slovenije so upravičeni do povračila 75 % nastalih

Trajanje projekta

Projekt se je uradno začel 1. januarja 2004 in bo končan 1. septembra 2007.

Sklepne misli

Učinkovito varstvo pred naravnimi nesrečami v alpskem prostoru je mogoče doseči samo z mednarodno usklajenimi preventivnimi ukrepi. Projekta :NAB in NMF bosta s sodelovanjem strokovnjakov iz različnih dežel alpskega loka s področja zagotavljanja varnosti pred naravnimi nesrečami in področja gospodarjenja z gorskimi gozdovi poleg samega izboljšanja stanja gorskih in varovalnih gozdov ter izboljšanja metod varstva pred naravnimi nesrečami nasploh omogočila tudi čezmejno usklajevanje nacionalnih politik na teh področjih ter s tem trajno večje izkoriščanje potenciala gorskega območja.

Viri in literatura

1. Projektna dokumentacija :NAB.
2. Dragan Matijašič, Projekt INTERREG III C Gorski gozd, Gozdarski vestnik 63 (2005) 1.
3. <http://www.schabl.at/nmf/>